

มนุษย์สอนเทวดา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคาคอ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ประเสริฐกว่าเยอะเลย เรามองกันแค่เรื่องของคน แต่ไม่ได้มองใจของคน เรื่องศาสนาเราเกิดมาพบพุทธศาสนา ศาสนาสอนตั้งแต่เรื่องพื้น ๆ ไปเลย จนถึงเรื่องที่สุด แล้วเวลาถ้าไม่มีศาสนาละ? ถ้าไม่มีศาสนาทำไมเขาว่า “ทำไมพรหมไม่มาสอน?” คือว่าเทวดาทำไมไม่มาสอน มนุษย์ ทำไมพรหมไม่มาสอนมนุษย์

เราบอกเห็นไหม นี่ความเข้าใจของเขา เขาจะเข้าใจผิดใจ เข้าใจว่าเทวดาหรือพรหมอยู่สูงกว่าเรา ต้องรู้เรื่องศาสนา เราบอก “ไม่ใช่หรือก ทำไมเทวดาหรือพรหมต้องมาฟังเทศน์ของพระพุทธเจ้าล่ะ?” ยังต้องมาฟังเทศน์พระพุทธเจ้า เห็นไหม ขนาดที่ว่าเขาเกิดเป็นพรหมหรือเกิดเป็นเทวดานี้ เหมือนเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว เด็กขึ้นมาก็ต้องมาศึกษาเล่าเรียนใหม่ มาศึกษาเพื่อให้มีวิชาการขึ้นมา พอเกิดเป็นมนุษย์มา คือเป็นเด็ก เด็กก็เท่ากับเด็กเกิดใหม่ เพราะจิตนี้เวลาไปเกิด เด็กเกิดใหม่ก็ต้องมาเรียนวิชาการขึ้นมาถึงจะมีความรู้ จะฉลาดหรือไม่ฉลาดอยู่ที่ว่าการศึกษาเล่าเรียนมา

พรหมหรือเทวดาก็เหมือนกัน เวลาเขาตายไปเขาไปเกิดขึ้นมาใหม่ ไม่ใช่ว่าเป็นเรานาย ก. ศึกษาเรื่องศาสนา พอไปเกิดเป็นเทวดาแล้ว ใจความศึกษานั้นยังมีอยู่ เราบอกว่ามันมีอยู่ส่วนหนึ่ง แต่เป็นส่วนที่ห้าขั้น ๕ ความจำ สัญญานี้ ความจำของเรา สัญญาคือความจำได้หมายรู้ของเรา เราจำได้ แต่จำขณะอยู่เป็นมนุษย์นี้เดี๋ยวก็จำได้ เดียวก็ลืม แต่เวลาจะไปเกิดนี่ เป็นหลักสังขารเลย วิญญาณปฏิสนธิ ไปเกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นพรหม เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน มันอยู่ที่วิญญาณปฏิสนธิ มันไม่ใช่วิญญาณในขั้น ๕ นี้ วิญญาณในขั้น ๕ นี้เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์

เหมือนเราเกิดเป็นมนุษย์นี่ เราใส่ชุดอะไรละ ตอนนี่เราเป็นข้าราชการ ใส่ชุดข้าราชการ เราก็เป็นข้าราชการ เราใส่ชุดไปรเวทอยู่บ้าน เราก็เป็นประชาชนอยู่ที่บ้าน อันนี้เกิดเป็นเทวดานี้ เพราะว่าเหมือนกับจิตดวงนั้น จิตที่เป็นปฏิสนธิวิญญาณะนะ เป็นปฏิสนธิวิญญาณะ แต่ไอ้ขั้น ๕ นี้ มันเหมือนกับเสื้อผ้าไหม เหมือนกับเสื้อผ้าคือมันห่อหุ้มร่างกายอยู่

นี่ก็เหมือนกัน มนุษย์นี้มีขั้น ๕ พอมีขั้น ๕ ขึ้นมา เป็นมนุษย์ใช้ไหม มีธาตุ ๔ ขั้น ๕ เป็นมนุษย์ก็ใช้ความคิดของมนุษย์ แต่เวลาไปเกิดเป็นเทวดาขึ้นมา มันก็มีขั้น ๔ ไปเกิดเป็นพรหมก็เป็นขั้น ๑ เวลาเป็นขั้น ๑ ก็เหมือนเกิดใหม่ การเกิดใหม่ก็ต้องไปศึกษาใหม่ ฉะนั้นคือว่าพอศึกษาใหม่เขาถึงไม่รู้เรื่องศาสนา เรื่องศาสนามันถึงได้อยู่ที่ภพของมนุษย์นี่เท่านั้น พระพุทธเจ้าก่อนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก็ต้องมาเกิดเป็นมนุษย์นี่ เพราะมนุษย์นี่มันมีโอกาสได้สุขและทุกข์ คือแบ่งแยกแล้วทำความดีและทำความไม่ดีได้ มนุษย์นี่

แต่เวลาเป็นเทวดานี้ มันเป็นความดีไปหมด คือว่ามีแต่บุญกุศล เป็นทิพย์สมบัติไปหมดเลย แล้วทิพย์สมบัติอยู่ ฉะนั้นเทวดาต้องดีหมด...ก็ไม่ใช่อีก เพราะเทวดานี้ สมมุติว่าคนเรานิสัย สันดานไม่ดี แต่ทำบุญกุศลอยู่ เคยทำบุญกุศลอยู่ เวลาไปเกิดไปเกิดเป็นเทวดา ไอ้จิตตัวนี้ สันดาน เดิมนี้มันเป็นตัวที่พาขับพาถูพาไลไป มันก็ยังเป็นมิจฉาทิฎฐิ เป็นเทวดาก็เป็นเทวดามิจฉาทิฎฐิ ฉะนั้นว่าเป็นเทวดามิจฉาทิฎฐิ ถึงว่าความคิดดั้งเดิมนี้เป็นมิจฉาทิฎฐิ แต่อาหารนั้นเป็นทิพย์ นี้อยู่ ในความเป็นทิพย์ แต่มีมิจฉาทิฎฐิขึ้นมา ถึงยังไม่รู้หนักเข้าไปใหญ่

ถ้าเป็นเทวดาที่ดี เทวดาที่สัมมาทิฎฐิ เขายังมีความเกียจ อยากจะมีแต่ความดีเว้นความชั่ว ยังแบ่งความดีความชั่วอะไรออก ทีนี้เป็นเทวดานี้มีฤทธิ์มีเดช ในพระไตรปิฎกถึงว่าเทวดารบกัน ไร เทวดาถึงยังรบกัน ยังมีเรื่องมีความบาดหมางกัน แล้วจะเอาอะไรมาสอนเรื่องศาสนา คนเขา เข้าใจว่า เกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์มีความรู้ขนาดนี้ ถ้าเป็นเทวดา เป็นพรหมต้องมีความรู้ดีกว่าเรา

มันไม่ใช่มีความรู้ดีกว่าเราหรอก มันเป็นภพของเขา เขาก็มีสถานะอย่างนั้น เขามีความเห็นอย่างนั้น เขามีความสุขอย่างนั้น เพราะเป็นภพของผู้ที่ประเสริฐขึ้นมา ภพที่ไม่ใช่ภพที่ว่าอบาย อบายนี้มันความต่ำ อบายนี้มีแต่ความทุกข์ มีความทุกข์ขึ้นมานั้นก็ทุกข์กดขี่ไว้ แต่เป็นมนุษย์นี่มัน

หมายถึงว่า เป็นมนุษย์แล้วมันมีธาตุ ๔ ชั้น ๕ มันมีกายกับใจ มันตรงนี้ กายกับใจ เวลาทุกข์ใจมีความเศร้าหมอง เวลาสุขใจมีแต่ความสบายใจ สุขใจ

นี่ความสุขใจ ความทุกข์ใจ แล้วก็มามีความสุขทุกกาย มีความทุกข์ใจ ถ้ามีความปรนเปรอ มันจนมันพอใจของมันนี่ มันจะมีความสุขกาย กายนี้ปรารถนาอย่างไรแล้วได้สมความปรารถนา มันจะมีความสุขกายของมัน แต่เวลาทุกข์กายของมันล่ะ? นี่ความไม่พอใจหรือว่าความขาดแคลนของกาย มันก็มี ๒ อย่าง มีความทุกข์กายกับสุขใจ มันถึงให้เลือกได้ เลือกได้ว่าในเมื่อมาถึงโลกนี้ ถ้าเผื่อ ถ้าลืม ไม่รู้จักตัวเอง มันก็จะแสวงแต่หรือมีแต่ความสุขกายเท่านั้น แต่ความสุขของใจคนหาไม่ถึง

ความสุขของกายคนแสวงหาได้ พอมันแสวงหาได้นี่ มันไม่คิดถึงแล้ว ไม่คิดถึงความคิด ความชั่ว ขอให้ได้มาก่อน ความได้มาก่อน ความได้มาส่วนความได้มา ความผิดความถูกอันนั้นอีกเรื่องหนึ่งไว้ทีหลัง ฉะนั้นถึงว่าหาแต่ความสุขกายมา ไม่เคยหาความสุขใจ ถ้าหาความสุขใจ นี่ไง มันถึงเข้าเรื่องหลักของศาสนา เรื่องหลักของศาสนานี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา แล้ววางไว้ตามหลักความเป็นจริง มันมีอันนี้

นี่ในเทวดา ในพรหม มันไม่มีอันนี้ไง ไม่มีเรื่องอริยสัจ ไม่มีเรื่องความสุขใจจริง ใจที่มีความสุขจริงนี้หาขึ้นมาจากทำให้มันถูกต้องก่อน จากเริ่มมีความสุข เริ่มมีเงาของมันคือ สัมมาสมาธิเข้ามา สัมมาสมาธิเข้ามายกขึ้นวิปัสสนาเข้าไป เริ่มตั้งแต่ทำสัมมาสมาธิขึ้นมา จิตมันมีความสงบเข้ามา มีความสุขเริ่มมา ความสุขนี้มันจะให้ผลมาตลอด นี่ความสุขใจ

แต่ความสุขใจอันนี้ มันมีแต่หลักของศาสนา เพราะว่ามีมรรคอริยสัจจั้ง มรรคนี้เครื่องดำเนินของใจ มรรคเครื่องดำเนินของกายนี้เครื่องดำเนินของกาย หลักนี้มันมีอยู่ที่พุทธศาสนานี้ มันอยู่ที่นี้ แล้วเรามาเกิดเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา มันถึงประเสริฐตรงนี้ไง ถึงว่าเรามาเกิดเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาแล้วประเสริฐ

แต่ถ้าคู่มือของกายมันก็วนออกเรื่องกาย ถ้าย้อนกลับมาคู่มือเรื่องของใจที่ว่าใจนี้มหัศจรรย์มาก ใจนี้แปลกประหลาดมาก ใจนี้เป็นเครื่องที่ใหญ่โตมาก ใจนี้สามารถชำระไปได้หมด เวลาอาจารย์บอกว่า “เวลาทำใจถึงที่สุดแล้ว ในเมื่อดินเม็ดทรายนี้ มันเข้าได้หมด ใจนี้ไม่มีอะไรมาเกาะเกี่ยว ไม่มีอะไรมาขัดขวางเลย ใน ๓ โลกธาตุนี้มันบรรจุได้ทั้งหมด ๓ โลกธาตุ”

แต่ถ้าเป็นปุณฺณอย่างเรา แม้แต่ความคิดจิตใจมันก็ขวางใจแล้ว แม้แต่แค่ความคิดจิตใจเห็นไหม ความขัดใจของเรา ความไม่พอใจของเรา มันก็ขวางใจของเราแล้ว แล้วจะทำความสงบขึ้นมาได้อย่างไร นี่ความสุขใจ ใจนี้พอมันสุขขึ้นมาแล้ว เกิดตาย ๆ นี่จิต วิญญาณในชั้น ๕ วิญญาณรับรู้ มันสะสมมาขนาดนี้ นี่สะสมมา

แต่เวลาตายไปนี่ จิตปฏิสนธิอีกตัวหนึ่ง ตัวหนึ่งคือว่ามันย่อยสลายจากชั้นเข้าไป ละเอียดเข้าไปจนเป็นจิต จิตดวงนี้พาเกิดพาทาย ถ้าจิตดวงนี้พาเกิดพาทาย คนที่เป็นคนไม่ดีก็แล้วแต่ แต่ทำบุญกุศลอยู่ คือว่านิสัยเขา เขาไม่เข้าใจว่าเขาเป็นคนไม่ดีนะ เขาเข้าใจว่าเขาเป็นคนดี แต่เขาไปทำลายคนอื่นขึ้นมาโดยที่เขาไม่รู้ตัว พอเขาไม่รู้ตัวเขาก็สร้างสมขึ้นมาในดวงใจนั้น แต่เขาทำความดี ความดีย่อยสลายไปในดวงจิตนั้น ดวงจิตนั้นยังพาไปเกิด

นี่เวลาพาทาย นี่จิตปฏิสนธิวิญญาณ มันถึงว่ามันย่อยสลายลงไป บุญกุศลเป็นบุญกุศล แต่สันดานเป็นสันดาน แต่วิปัสสนานี้แก้ตรงนี้ แก้ตรงกิเลส ถ้ากิเลสมันหมดไป มันยังชำระสันดานไม่ได้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่ชำระสันดานออกหมด จนขนาดที่ว่าเรียบร้อยที่ว่าพระอรหันต์ต้องมีความสงบ มีความเป็นไป นอนสีหไสยาสน์ นี่มีพระพุทธเจ้าองค์เดียวเว้นไว้

...ไม่เว้นเลย แม้แต่พระสารีบุตรเป็นอัครสาวก เป็นผู้ทรงจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเขานิมนต์ไปฉัน กระจาดข้ามคลองไปคลองหนึ่ง เขานิมนต์พระสารีบุตรไปฉัน แล้วเดินไปตามร่องสวนเขา ข้ามคลองไปคลองหนึ่ง เห็นว่าไม่สำรวม จะถวายผ้าไตรใด ก็ดึงออกชิ้นหนึ่ง เหลือ ๒ กระจาดอีกอันหนึ่ง ถวายเหลือแต่ผ้าสังฆาจีนเดียวแล้ว จนพระสารีบุตรรู้กำหนดใจนะ ถึงว่าเดินเรียบ ๆ ไป เขาถวายผ้าชิ้นเดียว

เขาจะถวายผ้าไตร คือผ้า ๓ ผืน เหลือถวายผืนเดียว แล้วไปฟ้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยว่า พระอัครสาวกไม่สำรวม พระพุทธเจ้าเรียกพระสารีบุตรมา แล้วก็เทศน์ให้ฟังว่า พระสารีบุตรนี้เคยเกิดเป็นวานรมาก่อน เคยเกิดเป็นลิงมาก่อน สัญชาติญาณของลิงยังมีอยู่ แต่ปัจจุบันนี้มาเกิดเป็นพระสารีบุตร นี้จิตมันย่อยสลายมา มันสะสมลงไปจิตใจ สันดานแก้ไขไม่ได้ สันดานคือความเคยใจ ใจนี้เคยเป็นอย่างไร ปฏิบัติของใจมันแสดงออกอย่างนั้น

แต่ไอ้ความทุกข์ ไอ้กิเลสที่พาเกิดขึ้นมานี้ ชำระล้างได้ในพุทธศาสนา ในพุทธศาสนานี้ มรรคอริยสังขัจชำระล้างออกไปเป็นชั้น ๆ เข้าไป เกิดเป็นมนุษย์ถึงได้มีใจด้วย มีกายด้วย แล้วมาพบพุทธศาสนานี้ เป็นที่ที่จะอิสรภาพใจ อิสรเสรีภาพว่า เราจะทำดีก็ได้ ทำความไม่ดีก็ได้ อยู่ที่เรานั่น อยู่ที่เรามาหมายถึงว่า ความเป็นอิสระตรงนี้

แต่ถ้าเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เขามีแต่ความสุขอย่างเดียว เขาแบ่งไม่ได้ คือถ้าหากก็ชาวหมดเลย แต่ถ้าไปตกในนรกก็คำหมดเลย คำกับชาวแบ่งออกไม่ถูก นี่ความแบ่งออกไม่ถูกนี้ มันเลยแบ่งได้ด้วยความยาก ถึงเวลาฟังธรรม ผู้ที่ใฝ่ดีนี้ มาฟังธรรมพระพุทธเจ้า มาฟังธรรมพระอริยสาวก นี่มาฟังธรรม เทวดา อินทร์ พรหม ลงมาฟังธรรมมนุษย์นะ มนุษย์ที่เข้าใจอริยสัง เห็นวิธีการทำอริยสังให้เกิดขึ้นจากหัวใจ อริยสังนั้นสามารถชำระเข้าไปในใจนี้ ใจนี้กลั่นออกมาจากอริยสัง ขณะที่เป็นอริยสังอยู่นี้ ใจกำลังดำเนินไปในอริยสัง ใจเรานี้เป็นอริยสังขึ้นมาเองในหัวใจเลย

แล้วเป็นอริยสังแล้วประเสริฐไหม? ...ยัง ต้องปล่อยวางอริยสังนั้นไว้ตามความเป็นจริง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่ถึงว่าใจนี้กลั่นออกมาจากอริยสังอีกทีหนึ่ง อริยสังขณะที่เป็นไปนั้น เป็นไป ใจนี้มันเห็นความเป็นอริยสังนั้น แล้วทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริง ปล่อยออกมาเลย ปล่อยออกมาเป็นส่วน ๆ จิตใจล้วน ๆ อันนั้นสิประเสริฐ ใจดวงนั้น ประเสริฐ เห็นไหม เกิดขึ้นมาจากกายกับใจ มีกายขึ้นมา มันคิดในกาย มันคิดทุกอย่าง พิจารณาตรงนั้น อันนี้มันของชั่วคราวไป

นี่ในภพหนึ่ง ในช่วงกาลหนึ่ง ในเวลาหนึ่งที่เราไปเสวยชาติไหน ถ้าเราเข้าใจตรงนี้ ในหลัก สัจจะตรงนี้ ฉะนั้นเทวดาหรือพรหมนั้นก็ เป็นของชั่วคราว เขาก็มีความสุขความทุกข์เหมือนเรานี้แหละ เขาต้องตายไป ความสุขความทุกข์เกิด เห็นใหม่ ในเทวดา ในพรหมนี้มีแต่ความสุขล้วน ๆ แต่มีความสุขทุกข์ตรงไหน? มีความทุกข์ตรงพลัดพรากไป ตรงที่กำลังจะตายไป ไม่ต้องการ ไม่อยากตาย

จนเทวดาเวลาจะหมดอายุขัยนะ ให้พรกัน “ขอให้เกิดเป็นมนุษย์เถิด” เพราะอะไร? เพราะได้ใช้พลังงานของบุญนี้เกือบหมดแล้ว ต้องกลับมาตกมาในข้างล่างอีก ตกมาข้างล่างก็ต้องมาเกิดใหม่ แต่ไปเกิดที่ไหนล่ะ ถึงบอกว่า เทวดานี้ในธรรมบท เทวดาเขาอวยพรกัน เวลาเทวดาจะหมดอายุขัย “ขอให้เกิดเป็นมนุษย์เถิด แล้วเกิดเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาด้วย” จะได้สร้างสมคุณงามความดีขึ้นมาเกิดเป็นเทวดาใหม่ไป

เห็นไหม ทุกข์ มีสุข สุขคือเขาเกิดอยู่ในทิพย์สมบัติ ทุกข์คือว่าเขาต้องเวียนว่ายตายเกิดในวิภวณเหมือนกัน เขาก็มีสุขมีทุกข์เหมือนเรา เพียงแต่ว่าปัจจุบันนี้เราเป็นมนุษย์ เราทำความดีอยู่ นี้ เราก็ไปเกิดเป็นเทวดาบนสวรรค์เหมือนกัน เราเป็นเทวดา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจริงเขาถึงไม่ต้องการปรารถนาแม้แต่เทวดาสมบัติ ไม่ปรารถนากามภพนี้ ไม่ปรารถนากามภพ รูปภพ อรูปภพ จะต้องพ้นออกไปจากวิภวณะให้ได้ จะพ้นออกไปจากวิภวณะเลย

นั่นนะถ้าพ้นออกจากวิภวณะแล้วมีอยู่ที่ไหนล่ะ? ก็มีอยู่ในศาสนาของเราไป ในพุทธศาสนาที่เราเปล่งวาจาว่าเราเป็นชาวพุทธไป เราชาวพุทธ เราเชื่อในพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ในศาสนธรรม อริยสัจนี้มีอยู่ในศาสนธรรม ศาสนาพุทธนี้เป็นศาสนาของผู้สิ้นกิเลส ศาสนาพุทธนี้เป็นศาสนาที่ประเสริฐ ศาสนาพุทธนี้เป็นศาสนาเดียวที่มีอริยสัจ มีมรรคอริยสัจจัง

“สุภัททะ เธออย่าถามให้มากไปเลย ไม่มีรอยเท้าบนอากาศ”

คือถ้าไม่มีเหตุไม่มีผล อากาศนี้มันเป็นอากาศ เป็นนามธรรม จะเอารอยเท้าไปวางไว้บนนั้นไม่ได้ ไปปะไม่ได้ รอยเท้านี้ต้องประทับไว้บนพื้นแผ่นดิน หรือบนพื้นที่ว่า มีพื้นที่ที่วางรอยเท้า

ประทับใจได้ ในศาสนาไหนที่ไม่มีมรรค ในศาสนานั้นไม่มีผล มรรคอริยสังขังใจ ในอริยสังขัง ในมรรคนี้ ถ้าในศาสนาไหนไม่มี แล้วในศาสนาไหน ในคัมภีร์เราไปค้น ในศาสนาอื่นไม่มีหรือ มีในพุทธศาสนาเราศาสนาเดียว

จะนั้นมีในพุทธศาสนา แล้วเราเป็นบริษัท ๔ ในภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เห็นไหม อุบาสก อุบาสิกา เราก็เป็นเจ้าของศาสนา “มารเอ๋ย トラบใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ยังไม่สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของลัทธิต่าง ๆ ได้ เมื่อนั้นเราจะไม่นิพพาน” จนถึงวันมาฆบูชา เห็นว่าบริษัท ๔ นี้เข้มแข็งขึ้นมาแล้ว มารคลอใจใจ “มารเอ๋ย อีก ๓ เดือนข้างหน้าเราจะปรินิพพาน บัดนี้ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงที่เขาจะมาโจมตีศาสนาได้ ภิกษุ ภิกษุณี มีหลักมีเกณฑ์ เข้าใจเรื่องนี้แล้ว แล้วเป็นพระอรหันต์ขึ้นมามากมายในศาสนาพุทธนี้แล้ว นี่อีก ๓ เดือนข้างหน้าจะปรินิพพาน”

เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากไว้ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เราก็เป็นอุบาสก อุบาสิกา อุบาสก อุบาสิกา ก็ต้องเป็นเจ้าของศาสนา ก็เป็นชาวพุทธสิ เราเกิดในท่ามกลางศาสนา เราถึงว่ามนุษย์สมบัตินี้สำคัญมาก เราถึงมองที่ว่าเป็นเทวดาสำคัญ เทวดายังต้องลงมาฟังธรรม เราแค่จากขับริดมา จากเดินทางมาฟังธรรมเฉย ๆ เขาต้องเปลี่ยนจากสภาวะหนึ่งจากภพของเทวดาลงมาภพของมนุษย์นี้ เพื่อมาฟังธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาทุกข์กว่าเราไหม? การแสวงหาของเขาลำบากกว่าเราไหม? เราขนาดว่าแค่มาข้ามจังหวัดเท่านั้นเอง เขามาข้ามภพข้ามชาติมาเพื่อฟังธรรม

นี่ไง การฟังธรรมนี้ถึงว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เราหูตาสว่าง การฟังธรรมนี้ถึงได้ประเสริฐใจ การฟังธรรมนี้แสนยาก พระพุทธเจ้านี้เกิดขึ้นได้แสนยาก เพราะพระพุทธเจ้านาน ๆ เกิดขึ้นองค์หนึ่ง การได้พบพระพุทธศาสนานี้แสนยาก การฟังธรรมแสนยาก แต่นี่มันไม่ยากเลย วิชชุเปิดทุกวัน ๆ นี่มันมองข้ามว่าเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์แล้ว แล้วเราอยู่ในท่ามกลางของศาสนา เราไปอยู่ที่อื่นสิจะมีได้ฟังอย่างนี้ไหม? ไม่ได้ฟังอยู่ดี

นี่ถึงว่าเรามองข้ามความเป็นมนุษย์ของเราไปไง ถ้าเราย้อนกลับมาดูนี้ คือว่าให้ดูตัวเรา เราดี เราไม่ดีอยู่ที่ตัวเรา แล้วถ้าดูตัวแล้วก็ดูที่ใจของเรา เพราะใจของเรานั้นมันประเสริฐ ใจของเราถ้าได้สัมผัสมันจะเข้าใจแล้วประเสริฐขึ้นไป ๆ จนข้ามพ้นไป จนเห็นคุณค่าไง จนเห็นคุณค่าของ ศาสนา เห็นคุณค่าของใจ ใจนี้มหัศจรรย์มาก แล้วใจนี้อยู่ในท่ามกลางหัวอกของเรา ต้นทุนที่ว่ามี กายกับใจแล้วประพฤติกปฏิบัติได้ตลอดเวลา เราถึงจะมองข้ามตรงนี้ไม่ได้นะ

ถ้าเรามองข้ามตรงนี้เราจะเสียโอกาส นี่ตายไปแล้วก็ต้องเวียนว่ายตายเกิด เขาเป็น เทวดา เป็นพรหม เขามีทุกข์มีสุขเหมือนเรา เขาจะตายเขายังต้องมีความทุกข์ แล้วเราก็เหมือนกัน อันเดียวกันเลย ไปตื่นตื่นตรงไหน เขากลับตื่นตื่นที่ว่าเรามีโอกาส เราทำได้ เขาไม่มีโอกาสอย่าง เราต่างหาก เอวัง